

ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်သုတေသနဌာနခွဲ
ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မျိုးသုဉ်းရှားပါးရေသတ္တဝါများ ထိန်းသိမ်းရေးဌာနစု

၁။ **ဧရာဝတီလင်းပိုင်၊ ဝေလငါး၊ လင်းပိုင်၊ လင်းရှူးနှင့်ရေဝက် သုတေသနနှင့်ထိန်းသိမ်းရေး**

(က) ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနသည် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ - WCS ၏ ပူးပေါင်းမှုဖြင့် သစ်တောဦးစီးဌာန၊ သတ္တဗေဒဌာန (ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်) စသည့် သက်ဆိုင်ရာဌာနများ ပါဝင်လျက် ကချင်ပြည်နယ် မေခ-မလိခမြစ်ဆုံမှ ဧရာဝတီတိုင်း ဒေသကြီး၊ ဖျာပုံခရိုင်၊ ဘိုကလေးမြို့နယ်၊ ကယက်ကြီးကျွန်းအထိ ဧရာဝတီမြစ်အစ အဆုံး ဧရာဝတီလင်းပိုင် သုတေသနခရီးစဉ်အား ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး၊ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်အထိ နှစ်စဉ် မန္တလေးမြို့မှ ဗန်းမော်မြို့အကြားမြစ်ပိုင်း အဆန်အစုန် ဧရာဝတီ လင်းပိုင်သုတေသနပြု ဦးရေစာရင်း ကောက်ယူခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှု ခရီးစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ မန္တလေးမြို့မှ ဗန်းမော်မြို့ အကြားမြစ်ပိုင်း ဧရာဝတီလင်းပိုင် သုတေသနပြု ဦးရေစာရင်း ကောက်ယူခြင်း ခရီးစဉ် တွင် ဧရာဝတီလင်းပိုင် (၇၉) ကောင်တွေ့ရှိ မှတ်တမ်း တင် နိုင်ခဲ့ပါသည်။

(ခ) ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနသည် ဧရာဝတီလင်းပိုင်တို့ကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ် စောင့်ရှောက် ရန်၊ လက်ပစ်ကွန်ရေလုပ်သားနှင့် ဧရာဝတီလင်းပိုင်တို့ ပူးပေါင်းငါးဖမ်းဆီးသည့် ရိုးရာ ဓလေ့အား အနာဂတ်မျိုးဆက်များထိ လက်ဆင့်ကမ်းသယ်ဆောင်သွားရန် ရည်ရွယ်ချက် များဖြင့် မင်းကွန်း(စစ်ကိုင်း)/ နန်းတော်ကျွန်းရွာအနီး (မန္တလေး)မှ ကျောက်မြောင်းမြို့ ရေတော်ဘုရားအထိ ဧရာဝတီမြစ်ပိုင်းဧရိယာကို ဧရာဝတီလင်းပိုင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရေးနယ်မြေ Ayeyarwady Dolphin Protected Area အဖြစ် ၂၀၀၅ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၂၈) ရက်နေ့တွင် သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနနှင့် သားငှက် ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (Wildlife Conservation Society-WCS) တို့သည် ဆက်စပ် ဌာန/ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဧရာဝတီလင်းပိုင်နှင့် ငါးသယံဇာတ ထိန်းသိမ်းရေး၊ တရားမဝင် ငါးဖမ်းနည်းစနစ်များ (ဘက်ထရီရှော့တိုက်ငါးဖမ်းဆီးခြင်း) လျော့ကျရေး လစဉ် ကင်းလှည့်ပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းသစ်များ ပေါ်ထွက်လာစေရန်နှင့် ကျေးရွာလူထုကိုယ်တိုင် ပူးပေါင်းပါဝင်သော ဧရာဝတီလင်းပိုင်ထိန်းသိမ်းရေး ဖြစ်လာ စေရန်၊ ထိန်းသိမ်းရေးဧရိယာအတွင်း ကျေးရွာ(၈) ရွာ ပါဝင်သောအဖွဲ့သို့ ဧရာဝတီ လင်းပိုင်ပြသခြင်းနှင့် ကျေးရွာအခြေပြု သဘာဝအခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ပေးခဲ့ပြီး လိုအပ်သည့်ပံ့ပိုးမှုများ ဖြည့်ဆည်းပေးခဲ့ပါသည်။

- (ဂ) ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနနှင့် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့-WCS တို့သည် ၂၀၀၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ် အသီးသီး တစ်ကြိမ် လျင် (၅) နှစ် သက်တမ်းရှိသော နားလည်မှုစာချွန်လွှာ (၃) ကြိမ် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ဧရာဝတီလင်းပိုင် သုတေသနနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။
- (ဃ) ပိုမိုထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှု ပေးရန်ရည်ရွယ်၍ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ ရေချိုငါးလုပ်ငန်းဥပဒေများအားဖြင့် ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနသည် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ ထီးချိုင့်မြို့နယ်၊ ကျွန်းကြီးကျေးရွာ (အနောက်ဖက်ကမ်း)၊ မောင်းကုန်းကျေးရွာ (အရှေ့ဖက်ကမ်း) မှ ကချင်ပြည်နယ် ရွှေကူမြို့နယ် တူးချောင်းရွာ (ရွှေကူမြို့ဖက်ကမ်း)၊ တူးချောင်းရွာ၏ တစ်ဘက်ကမ်းအထိ ၁၁၈.၅ ကီလိုမီတာ အကွာအဝေး ဧရိယာဖြစ်ပိုင်းအား ဧရာဝတီလင်းပိုင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဧရိယာ (၂) အဖြစ် ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၂၈) ရက်နေ့တွင် တိုးချဲ့သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနနှင့် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (Wildlife Conservation Society-WCS) တို့သည် ဆက်စပ်ဌာန/အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဧရာဝတီလင်းပိုင်နှင့် ငါးသယံဇာတထိန်းသိမ်းရေး၊ တရားမဝင်ငါးဖမ်းနည်းစနစ်များ (ဘက်ထရီရှော့တိုက် ငါးဖမ်းဆီးခြင်း) လျော့ကျရေး လစဉ်ကင်းလှည့်ပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။
- (င) ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနနှင့် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (Wildlife Conservation Society-WCS) တို့ ပူးပေါင်း၍ တနင်္သာရီကမ်းရိုးတန်း မြိတ်ကျွန်းစုတွင် လေ့လာရေးဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ဝေလငါး၊ လင်းပိုင်၊ လင်းရှူးမျိုးစိတ် (၇) မျိုးအား တွေ့ရှိမှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့ပြီး ဘရိုင်းဝေလငါး(Bryde's Whale)၊ ပုလင်းနုတ်သီးလင်းပိုင် (Indo-Pacific bottlenose dolphin)၊ ကျောဘိုရိုလင်းပိုင် (Indo-Pacific humpback dolphin)၊ နုတ်သီးရှည် ကြောင်လိမ်ဂျမ်းထိုးလင်းပိုင် (Long-snouted spinner dolphin)၊ အပူပိုင်း ဒေသလင်းပိုင်ပြောက် (Pantropical spotted dolphin)၊ ဧရာဝတီလင်းပိုင် (Irrawaddy dolphin)နှင့် ကျောရေယက်မဲ့လင်းရှူး (Finless porpoise) တို့ဖြစ်သည်။ ဤခရီးစဉ်တွင် နုတ်သီးရှည်ကြောင်လိမ်ဂျမ်းထိုးလင်းပိုင် (Long-snouted spinner dolphin) မျိုးစိတ်အား ကောင်ရေ ရာချီပါဝင်သောအုပ်စုများကို တွေ့ခဲ့ရပြီး၊ ခရီးစဉ်ပြီးဆုံးချိန်တွင် ခန့်မှန်းကောင်ရေ (၅၀၀) ဝန်းကျင်ထိတွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ဒုတိယအများဆုံး တွေ့ရှိခဲ့ရသောမျိုးစိတ်မှာ ပုလင်း နုတ်သီးလင်းပိုင် (Indo-Pacific bottlenose dolphin) ဖြစ်ပြီး ခန့်မှန်းကောင်ရေ ၂၀၀ ကျော် ထိ ဖြစ်သည်။ ပါးစပ်တွင်းပိုက်ကွန် သဏ္ဍာန်ပါဝေလငါး (Baleen Whale) ဘရိုင်းဝေလငါး (Bryde's

Whale) မျိုးစိတ် သားအမိတစ်တွဲတွေ့ရှိခဲ့ရပြီး ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် Brian.D. Smith (သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့-WCS) မှ ၎င်းတို့၏ သားပေါက်ဖွားရာနေရာ (Breeding ground) ဖြစ်နိုင်ကြောင်း မှတ်ချက်ပေးခဲ့သည်။

(စ) ကမ်းရိုးတန်းဒေသနှင့် မြစ်ဝကျယ်များရှိ ဧရာဝတီလင်းပိုင်ဦးရေသည် ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် လေ့လာရေး ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ မိန်းမလှကျွန်းဝန်းကျင် ရေပြင်တွင် ဧရာဝတီလင်းပိုင် (၁၉) ကောင်၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် တနင်္သာရီကမ်းရိုးတန်းဒေသ၊ မြိတ်မြို့မှ ကော့သောင်းမြို့အထိ ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက် လေ့လာရေးဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ဧရာဝတီ လင်းပိုင် (၅၉) ကောင်၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းဒေသ၊ ရသေ့တောင် - စစ်တွေ - ပုဏ္ဏကျွန်း - ပေါက်တော - မြေပုံ ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက် လေ့လာရေး ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ဧရာဝတီလင်းပိုင် (၆၅) ကောင် အသီးသီးတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ သုတေသန အသင်းအဖွဲ့များ၏ တွေ့ရှိချက်များနှင့် ကမ်းတင်သောင်တင်လာမှု မှတ်တမ်းများအရ ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်း၏ ကျောက်ဖြူကမ်းရိုးတန်း ရေပြင်များနှင့် မွန်ပြည်နယ်၊ မုတ္တမပင်လယ် ကွေ့ ကမ်းရိုးတန်းရေပြင် များတွင်လည်း ဧရာဝတီလင်းပိုင်မျိုးစိတ် ကျက်စားမှုရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

(ဆ) ရေနေနှို့တိုက်သတ္တဝါရေဝက် သုတေသနနှင့် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက် ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၊ ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနသည် ကုလသမဂ္ဂပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး အစီအစဉ် (UNEP) လက်အောက်ခံ၊ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာနိုင်သော တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ ထိန်းသိမ်းရေးကွန်ဗင်းရှင်း-ရေဝက် နားလည်မှုစာချွန်လွှာအဖွဲ့ (Convention on Migratory Species-CMS Dugong MOU)နှင့် ၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၃၁) ရက်နေ့တွင် ပါဝင်လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ငါးလုပ်ငန်းဦးစီး ဌာနသည် နိုင်ငံတကာ ထိန်းသိမ်းရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပံ့ပိုးမှုတို့ဖြင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းဒေသ၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် တနင်္သာရီကမ်းရိုးတန်းဒေသ၊ ဧရာဝတီတိုင်းနှင့် ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင်လည်းကောင်း မေးခွန်းလွှာများ မေးမြန်း ခြင်းနည်းစနစ် (Interview Survey) ဖြင့် ရေဝက်-Dugong ကွင်းဆင်းသုတေသန လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၆-၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် မြိတ်ကျွန်းစုရှိ ကျွန်းပေါင်း (၁၂) ကျွန်းတွင် ရေဝက်-Dugong နှင့် ပင်လယ်မြက်မျိုးစိတ်- Seagrass သုတေသန လုပ်ငန်းများကို ရေငုပ်ကြည့်ရှုခြင်း - snorkeling နှင့် မေးခွန်းလွှာများ မေးမြန်းခြင်း နည်းစနစ်များကို အသုံးပြု၍ (၁) လကြာ လေ့လာခဲ့ပြီး၊ ပင်လယ်မြက် မျိုးစိတ် (၈) မျိုးကို လေ့လာခဲ့ခြင်း တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ မေးခွန်းများမေးမြန်မှုရလဒ်အရ ရေဝက်အားတွေ့မြင်ဖူး

သူ နည်းပါးသောဦးရေအချိုးကြောင့် တနင်္သာရီကမ်းရိုးတန်းတွင် ရေဝက်ဦးရေ သည် ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းလောက် ပေါကြွယ်ဝမှုမရှိသည်ကို သုံးသပ်ရပါသည်။ သောင်တင်ခဲ့သော (သို့) ငါးဖမ်းပိုက်တွင် မတော်တဆဖမ်းဆီးရမိသော အချက်အလက်များနှင့် တွေ့မြင် ဖူးသူ အရေအတွက်များကြောင့် ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းဒေသတွင် ရေဝက်ဦးရေ ပေါကြွယ်ဝမှု ပိုမိုနိုင်သည့် အခြေအနေရှိပြီး အဓိကဧရိယာမှာ ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်း၏ ရခိုင်ပြည်နယ် ဝှံမြို့နယ် ပင်လယ်ရေပြင်နှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ ရွှေသောင်ယံမြို့ (ချောင်းသာအနီး) ပင်လယ် ရေပြင်တို့ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

(ဇ) ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနသည် မျိုးဆက်ပျက်သုဉ်းလုဆဲ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ နိုင်ငံတကာ ရောင်းဝယ်မှုဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း CITES ၏ နောက်ဆက်တွဲ (၁) စာရင်းဝင်နေသည့် အဏ္ဏဝါနို့တိုက်သတ္တဝါ မျိုးစိတ် (၈) မျိုးအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှု ပေးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၁/၂၀၁၈) အား ၂-၁-၂၀၁၈ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

(ဈ) ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနသည် မျိုးဆက်ပျက်သုဉ်းလုဆဲ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန် များ နိုင်ငံတကာရောင်းဝယ်မှုဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း CITES ၏ နောက်ဆက်တွဲ (၂) စာရင်း ဝင်နေသည့် အဏ္ဏဝါနို့တိုက်သတ္တဝါမျိုးစိတ် (၄) မျိုးအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှု ပေး ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ညွှန်ကြားချက်အမှတ် (၅/၂၀၂၂) အား ၂၅-၇-၂၀၂၂ နေ့ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်ခဲ့ ပါသည်။ လက်ရှိကာလတွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်ငါးလုပ်ငန်းဦးစီး ဌာနများ၏ ခရိုင်/ မြို့နယ် ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနများသည် မျိုးသုဉ်းရှားပါးနေသတ္တဝါ မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး ပညာပေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

၂။ အဏ္ဏဝါငါးလုပ်ငန်းထိန်းသိမ်းရေး

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် Letter of Agreement - LoA သဘောတူညီချက် မှတ်တမ်း လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး၊ အဏ္ဏဝါပြင်ငါးသယံဇာတများ ထိန်းသိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းများ၊ အဏ္ဏဝါပြင်၏ ဒေသအပိုင်းအခြားအလိုက် ငါးလုပ်ငန်းများကို အမျိုးသားရေးအစီအစဉ်ဖြင့် ပြန်လည်ကောင်းမွန်စေရန် ထူထောင်ခြင်း Marine Spatial Plan- MSP၊ ပူးပေါင်းစီမံခန့်ခွဲမှု လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေငန်ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အသက်မွေး ဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ အတွက် လုံခြုံမှုရရှိစေခြင်းကို ရခိုင် ပြည်နယ်မှစတင်၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါ သည်။ (၈-၈-၂၀၁၈) ရက်နေ့တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်၊ သံတွဲမြို့နယ်၊ ကျိန္တလီမြို့၊ မြောက်ဘက်ညောင်ပင်သာကျေးရွာအနီး မိချောင်းရဲချောင်းဝမှ တောင်ဘက်ကြွချိုင် ကျေးရွာအနီး

တိုင်ကျိုးချောင်းဝထိ (၁၇၉,၂၀၀ ဧက) အား ကမ်းနီးငါးလုပ်ငန်းပူးပေါင်း စီမံခန့်ခွဲမှု ဧရိယာ (Inshore Fisheries Co-management Area) အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ကျိန္တလီဒေသ ကမ်းနီးရေလုပ်ငန်း စီမံခန့်ခွဲမှုဧရိယာအတွင်း ငါးဖမ်းလုပ်ငန်း ဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကောက်ယူခြင်းလုပ်ငန်းများအား လစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ငါးဖမ်း လှေ စောင့်ကြည့်စနစ်ကိရိယာများ (Pelagic Data System-PDS) (၁၄) ခု ကို ရခိုင် ပြည်နယ်၊ သံတွဲမြို့နယ်၊ ငပလီမြို့ရှိ ကမ်းနီးငါးဖမ်းလှေ (၇) စီးနှင့် ကျောက်ဖြူမြို့နယ်ရှိ ကမ်းနီးငါးဖမ်းလှေ (၇) စီး တို့တွင် တတ်ဆင်ခြင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။